

Список використаних джерел

1. Антонова-Турченко О. Музична психотерапія. Посібник-хрестоматія. К. : ІЗМН. 1997. 260 с.
2. Колупажва А. А. Інклюзивна освіта : реалії та перспективи. Монографія. Київ : СамітКнига, 2009. 272 с.
2. Колупаєва А. А., Єфімова С. М. Вступ до інклюзивної освіти : навч. курс. Київ : Науковий світ. 2010. 20 с.
3. Куришев Є. В., Куришева Л. К. Теорія та практика музично-естетичного виховання за системою К. Орфа. К. : ІОСДОУ, 1994. 242 с.

Шніцер Лідія,
викладачка вищої категорії
КЗПСО «Мистецька школа № 5 м. Одеси»
(м. Одеса)

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГОЛОСОВОГО АПАРАТУ УЧНІВ

Анотація. У статті схарактеризовано особливості розвитку дитячих голосів у певні вікові періоди розвитку, розкрито принципи роботи над вокально-хоровими навичками.

Ключові слова: учні, голосовий апарат, розвиток, мутація, особливості, навички.

Постановка проблеми. Для розвитку та виховання дитячих голосів вчителю необхідно знати співацькі можливості школярів, оскільки, наприклад, у шестирічного учня вони невеликі у зв'язку з ще несформованим співацьким апаратом. Основні частини голосового апарату, що беруть участь у співочому процесі, – це органи дихання (легені, трахея, бронхи, вдихальні та видихальні м'язи), органи звукоутворення (гортань з хрящами, м'язами та голосові зв'язки) та артикуляційний апарат (надставна труба: глотка, надгортанник, носова та ротова порожнини, язик, м'яке піднебіння з маленьким язичком, щелепи, губи, лобні пазухи).

Виклад основного матеріалу. Головну роль у співі виконує гортань (звичайно, спільно з диханням). І однією з таких особливостей є те, що гортань дитини розташована дещо вище рівня, звичайного для дорослої людини. Дитячий голос проходить декілька етапів розвитку, які пов'язані з її загальним фізичним і психічним розвитком:

- 6 – 9-10 років – молодший домутаційний вік;
- 9-10 – 12-13 років – старший домутаційний вік;
- 12-13 – 15-16 років – період мутації;
- 15-16 – 18 років – післямутаційний період, становлення голосу дорослої людини.

Треба зазначити, що в розвитку дитячого голосу велику роль відіграють індивідуальні відмінності, тому вікові межі можуть змінюватися.

Молодший домутаційний вік (6 – 9-10 років) характеризується чисто дитячим звучанням голосу школярів цього віку. Ріст і розвиток дитини цього віку іде плавно, та в його голосі немає суттєвих змін. Голос ніжний, легкий, звучить в головному регістрі. Звук породжується при коливанні голосових зв'язок лише краями, вони змикаються не повністю. Голос дитини невеликий за силою, але звучить високо (фальцетне звучання), тому що забарвлюється в головному резонаторі. Надмірне перевантаження може призвести до хрипоти. В голосах хлопчиків і дівчаток немає суттєвих відмінностей.

Старший домутаційний вік (9-10 – 12-13 років) – справжній розквіт дитячого голосу. Механізм голосового апарату по мірі зростання змінюється. Це найбільш помітно у хлопчиків, їх голос стає дзвінким, сріблястим, в голосі дівчат з'являється індивідуальне забарвлення.

Вік 12-13 – 15-16 років пов'язаний із мутацією (зміна, ломка голосу, що пов'язана зі статевим дозріванням підлітків, з їх нервово-психічним розвитком). Голос втрачає свою привабливість, яскравість, з'являється хрип, сип, в'ялість, детонування. Зміни в голосі з'являються як у хлопчиків, так і у дівчат, але у хлопчиків розвиток йде інтенсивніше та нерівномірно. Мутаційний період проходить у різних дітей по-різному, неоднаково. У 15-16

років у тембрі хлопчиків з'являються ознаки майбутнього дорослого голосу, підлітки-юнаки співають то «новим» голосом, то переходять на дитячий. Голосові зв'язки юнаків стають вдвічі довші, ніж дитячі, але гортань продовжує рости.

15-16 – 18-20 років – гортань майже сформувалася, але ще є деякі ознаки мутації, продовжується розвиток дихального апарату.

Кожний вік має свій співацький діапазон:

- 6 років – «мі»-«соль» 1 октави – найбільш зручний;
- 7 років – «мі»-«сі» 1 октави;
- 8-9 років – загальний – «до» 1 октави – «до» 2 октави, примарна зона – «мі»-«сі» 1 октави;
- 9-10 років – «до» 1 октави – «ре» або «мі» 2 октави;
- 10-11 років – з'являються ознаки низьких (другі) та високих (перші) голосів: перші – «до» 1 октави – «мі» 2 октави, другі – «до» 1 октави-«до» 2 октави;
- 11-12 років: перші – «до» 1 октави-«мі» або «фа» 2 октави, другі – «сі» малої октави – «ре» 2 октави;
- 12-13 років: перші – «до» 1 октави-«мі» або «фа» 2 октави, другі – «ля» або «сі» малої октави – «до» або «ре» 2 октави;
- 13-14 років (мутація): перші – «ре» або «мі» 1 октави-«сі» 1 октави або «до» 2 октави, другі – «сі» малої октави – «до» 2 октави;
- 14-16 років: дівчата – «сі» малої октави – «фа» або «соль» 2 октави, хлопці – «ре» малої октави – «ре» 1 октави.

Майстерність співочого дихання полягає не в глибокому вдиху, при якому набирається дуже багато повітря, а в освоєнні звички вдихнути потрібну кількість повітря і витратити його поступово на фоні видиху, щоб його вистачило на потрібну фразу. Дихання повинно бути діафрагмальним. Тільки спільна діяльність дихання і звучання голосу може забезпечити їх нормальний фізіологічний розвиток. Враховується емоціональний фактор

при співі, який, безумовно, впливає на акт дихання.

У молодшому шкільному віці дитина залишається зосередженою протягом 15 хвилин, в старшому – 30 хвилин. Тому під час уроків співу не можна перевантажувати увагу учнів, а влаштовувати перерви, чергуючи вокальну роботу зі слуханням музичних творів, бесід про композиторів тощо. Музичне середовище створює у дітей фон для розвитку музикальності: музичні твори, які вони почули в ранньому дитинстві, залишають у свідомості дітей глибокий слід на все життя.

Дитячий спів корисно проводити в середньому регістрі – співати ряд вправ на голосні звуки, стежити за чистотою звучання, його легкістю, без перевантаження. Під час цих вправ учитель повинен стежити, щоб вимова звуків була членороздільною, точною, якісною, щоб навіть стоячи спиною до слухачів, виконавці чітко донесли до них слова тексту.

Щоб розвинути вміння і навички вільно і широко відкривати рот, доцільно практикувати вокально-артикуляційні вправи, навчити використовувати природню міміку під час співу, без напруги. Для розвитку чіткої дикції школярам рекомендується промовляти текст з чіткою і енергійною вимовою приголосних (використовується формування округлості рота та губ). Отже, вчити дітей співу повинні тільки фахівці, добре ознайомлені з методикою навчання співу.

У теорії й практиці дитячого хорового співу склалися різноманітні точки зору на методику вокального виховання, які базуються на уявленнях про регістрові відмінності у голосах дітей, і їх можна почути навіть у криках новонароджених. А також доведено, що здібності дітей до використання різних типів регістрового звучання ширші, ніж було прийнято вважати до цього часу.

За останній час широке розповсюдження отримала й інша точка зору на методику вокального виховання дітей того ж віку, яка базується переважно на використанні звучання грудного голосу. Але як перша, так і друга точки зору однобічні, тому що у дітей від народження можна спостерігати яскраво

виражені індивідуальні відмінності у функціонуванні голосового апарату. Одні діти від природи виявляють схильність до використання переважно грудного регістру, а інші – фальцетного. Тому навчати всіх дітей однакою манері звукоутворення в якомусь одному періоді настання мутації немає ніякого сенсу. Практика доводить, що від того, в якому режимі працює голосовий апарат дитини в домутаційному віці, залежить і весь подальший розвиток уже в дорослому стані.

Висновки. У вокально-хоровій роботі вчителю і керівнику вокально-хорового колективу необхідно враховувати індивідуальні та вікові психофізіологічні особливості учнів, етапи розвитку їх голосового апарату з тим, щоб послідовно і систематично виховувати дитячі голоси.

Список використаних джерел

1. Анікеєва З. І., Анікеєв Ф. М. Як розвивати співочий голос. Кишинів : Штійінце, 1981.
2. Голубєв П. Поради молодим педагогам-вокалістам. Київ : Музична Україна, 1983.
3. Люш Д. Розвиток та збереження співочого голосу. Київ : Музична Україна, 1988.
4. Мархлевський А. Ц. Практичні основи роботи в хоровому класі. Київ : Музична Україна, 1986.
5. Мітін Ю. Основи хвороб вуха, горла носа. Київ, 2001.

Яковлева Ольга,
викладачка Комунального закладу
початкової спеціалізованої освіти
«Мистецька школа №5» (м.°Одеса)

«УКРАЇНСЬКА СИМФОНІЯ» МИХАЙЛА КАЛАЧЕВСЬКОГО ЯК ВИДАТНЕ ЯВИЩЕ В УКРАЇНСЬКІЙ МУЗИЦІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХСТОЛІТТЯ

Анотація. В цій статті представлені та уточнені біографічні